

st. bryg. Andrzej Jaroszek

były zastępca Komendanta Wojewódzkiego
Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu

Jednostka operacyjno-techniczna ochotniczej straży pożarnej – uwagi na tle projektu ustawy o ochotniczych strażach pożarnych

<https://doi.org/10.19195/978-83-229-3802-7.15>

Streszczenie: Działalność ochotniczych straży pożarnych jako organizacji społecznych ma ponad 100-letnią tradycję istnienia i przekonania o słuszności niesienia pomocy ludziom w sytuacji zagrożenia życia, zdrowia i mienia. Uzyskanie w przez OSP w latach 90. XX w. statusu stowarzyszeń posiadających osobowość prawną wzmocniło, ale i skomplikowało ich sytuację. Stąd próby przygotowania projektu ustawy o ochotniczych strażach pożarnych.

Słowa kluczowe: jednostka operacyjno-techniczna, ochotnicza straż pożarna, projekt ustawy o ochotniczych strażach pożarnych

Operational and technical unit of Voluntary Fire Brigade – comments on the basis of the draft of voluntary fire brigades law

Summary: Activity of voluntary fire brigades, as a community organisations, is longer than 100 years. It is a tradition of helping people in situations of danger (life, health and property danger). In 90s of the XX century, voluntary fire brigades were established as community organisations with legal capacity, it strengthened but also complicated their situation. That was the reason for the project of voluntary fire brigades law.

Keywords: operational and technical unit, voluntary fire brigades, the project of voluntary fire brigades law

1. Wprowadzenie

Zadania jednostki ratowniczo-gaśniczej (JRG) w Państwowej Straży Pożarnej i jednostki operacyjno-technicznej (określenie statutowe) w ochotniczej straży pożarnej (OSP), pomimo istotnej różnicy co do podstawy prawnej ich powołania, są bardzo zbieżne w zakresie m.in. walki z pożarami, klęskami żywiołowymi oraz innymi miejscowymi zagrożeniami, realizowanymi w celu ratowania życia, zdrowia, mienia lub środowiska,

a także likwidacji przyczyn powstawania pożaru, wystąpienia klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia.

Najkrócej rzecz ujmując, jednostka ratowniczo-gaśnicza jest podstawowym ogniwem struktury Państwowej Straży Pożarnej, powołanej do życia przepisami ustawy z 1991 r. Jednostka ta realizuje swoje zadania w ramach szeroko rozumianego systemu ratowniczo-gaśniczego od szczebla gminnego po krajowy, a także poza granicami kraju, w zależności od potrzeb i rozmiaru występującego zagrożenia. Jednostki ratowniczo-gaśnicze organizacyjnie usytuowane są w komendach powiatowych (miejskich) PSP, a ich liczba uzależniona jest od liczby mieszkańców powiatu. W roku 1991 została powołana po raz pierwszy od 1918 r. samodzielna struktura PSP, w której służbę pełnią funkcjonariusze pożarnictwa.

Uważam, że należy z całą mocą podkreślić, iż od chwili powołania struktury PSP w 1991 r. straż pożarna przekształciła się w ciągu 30 lat istnienia w jednostkę organizacyjną nie tylko bardzo nowoczesną, ale też bardzo skuteczną i wiodącą w akcjach i działaniach ratowniczych prowadzonych w ramach krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (ksrg). Umożliwia to jej współdziałanie z innymi strażami, inspekcjami i służbami celem zapewnienia stanu bezpieczeństwa wewnętrznego naszego państwa.

2. Jednostka operacyjno-techniczna ochotniczej straży pożarnej

Działalność ochotniczych straży pożarnych (OSP) jako organizacji społecznych to ponad 100-letnia tradycja ich istnienia i przekonania o słuszności niesienia pomocy ludziom w sytuacji zagrożenia życia, zdrowia i mienia. Pierwszym i zarazem bardzo istotnym aktem prawnym po roku 1918 była ustawa z 1934 r. o ochronie przed pożarami i innymi klęskami¹, która określała m.in. organizację, powoływanie i działanie jednostek OSP i ich Związku. Zgodnie z ustawą o ochronie przeciwpożarowej OSP i Związek OSP RP działały w oparciu o przepisy o stowarzyszeniach². Po II wojnie światowej były tworzone lub reaktywowane działające zarówno przed, jak i podczas wojny OSP i Związek OSP. Uważam, że okres do roku 1991 w działalności tych jednostek nie zasługuje na szczególne omówienie, choć niewątpliwie podkreślenia wymaga fakt, że wiele jednostek OSP zachowało, także w tym czasie, daleko idącą samodzielność, nie dając się całkowicie zdominować i podporządkować władzy ludowej. Wypada tu wspomnieć o ustawie z 1975 r. o ochronie przeciwpożarowej³. Jej przepisy wprowadziły pojęcie

¹ Ustawa z dnia 13 marca 1934 r. o ochronie przed pożarami i innymi klęskami (Dz. U. Nr 41, poz. 365).

² Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. Nr 94, poz. 808).

³ Ustawa z dnia 12 czerwca 1975 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. Nr 20, poz. 106).

stowarzyszenia „wyższej” użyteczności publicznej wobec OSP z zachowaniem osobowości prawnej wyłącznie w przypadku Związku OSP, który reprezentował zrzeszone w tym związku OSP. Klasycznym przykładem stowarzyszenia strażackiego obok przytoczonego Związku OSP był Związek Zawodowy Pracowników Państwowych i Społecznych, do którego należeli pracownicy Komend Straży, działający jako stowarzyszenie wyższej użyteczności publicznej.

Z mocy ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej działające w dniu wejścia w życie ustawy ochotnicze straże pożarne oraz Związek OSP stały się stowarzyszeniami w rozumieniu ustawy Prawo o stowarzyszeniach, co oznaczało, że uzyskiwały one osobowość prawną. Fakt ten należy uznać za przełomowy, gdyż ustawa zapewniła pełną samodzielność organizacyjną każdej OSP, a osobowość prawną z chwilą wpisania podmiotu do Krajowego Rejestru Sądowego. Gdy idzie o przynależność (jak dotychczas) członków do Związku OSP, to aktualnie jest ona dobrowolna. Każde stowarzyszenie opiera swą działalność na statucie, w którym określone są podstawowe prawa i obowiązki członków, organizacja wewnętrzna, tryb i sposób wybierania władz, kwestie majątku itp.

Budzi wątpliwość, czy wszystkie OSP i władze danej jednostki posiadały dostateczną wiedzę w tym zakresie. Jest szereg przykładów, że Zarząd Główny Związku, który po wejściu w życie ustawy w 1991 r. pozostawał samodzielnym stowarzyszeniem i utracił dominację w zakresie reprezentowania samodzielnych stowarzyszeń, nie był zainteresowany całkowitym usamodzielnianiem się poszczególnych OSP. Podobnie postępowały zarządy gmin, które unikały podpisywania stosownych porozumień czy umów. Są jednak także przykłady dobrej współpracy gminy z daną jednostką OSP w zakresie finansowania, szkolenia, utrzymania budynków i sprzętu, zakupu paliwa, umundurowania, wypłat ekwiwalentu za czas akcji szkolenia i ćwiczeń. Jednostki operacyjno-techniczne, których działania określone są w statucie i regulaminie danej OSP, zajmują miejsce szczególne, gdyż stanowią grupę członków przeszkolonych i przygotowywanych do udziału w akcjach ratowniczych, organizowanych i prowadzonych przez PSP, jak również do prowadzenia samodzielnych działań ratowniczych.

3. Jednostka operacyjno-techniczna OSP w projekcie ustawy o ochotniczych strażach pożarnych

W roku 2018 zostały podjęte pierwsze próby przygotowania projektu ustawy o ochotniczych strażach pożarnych. Inicjatorami tego przedsięwzięcia były następujące osoby:

- Elżbieta Witek – ówczesna Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- Adam Konieczny – Dolnośląski Komendant Wojewódzkiej PSP we Wrocławiu,

– Stanisław Ręclawowicz – Starszy Inspektor Wojewódzki z DUW we Wrocławiu.

W maju 2020 r. Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego powołał Interdyscyplinarny Zespół Badawczy, w skład którego weszli: jako przewodniczący prof. dr hab. Tadeusz Kocowski, prof. dr hab. Barbara Wiśniewska-Paź, dr Mateusz Paplicki, dr Michał Raduła, radni Sejmiku Województwa Dolnośląskiego – Zbigniew Szczygieł i Tytus Czartoryski – oraz dyrektor Biura Ochrony Ludności KG PSP Stanisław Ręclawowicz.

Prace nad projektem ustawy o ochotniczych strażach pożarnych nabrały tempa i pod koniec roku 2020 projekt przybrał określoną postać. Wnosił szereg istotnych i konkretnych zmian dotyczących członków OSP, m.in. dodatek stażowy za przynależność do OSP czy ubezpieczenie na równi z funkcjonariuszami PSP. W listopadzie 2020 r. przesłałem na ręce Waldemara Pawlaka, Prezesa Zarządu Głównego ZOSP RP, propozycję zamieszczenia na łamach miesięcznika „Strażak” ankiety „OSP w systemie bezpieczeństwa państwa” z wnioskiem o przesłanie zwrotne wypełnionych ankiet. Wzór ankiety skierowany był głównie do członków OSP. Dałem tym samym sygnał Panu Prezesowi, że podejmowane są przez Interdyscyplinarny Zespół Badawczy prace nad przygotowaniem skutecznego uregulowania prawnego szeroko rozumianej ochrony ludności, w tym organizacji OSP. W odpowiedzi uzyskałem w grudniu 2020 r. od Pana Prezesa propozycję współpracy, do której nigdy nie doszło. Niestety, ankieta ta nie ukazała się na łamach miesięcznika „Strażak”. Nadmieniam, że została ona opracowana przez:

- Andrzeja Jaroszka,
- dr. Mateusza Paplickiego – pracownika Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu,
- Marka Poniatowskiego – działacza OSP Siechnice k. Wrocławia.

Ankieta ta uzyskała również pełną akceptację prof. dr. hab. Tadeusza Kocowskiego – przewodniczącego Interdyscyplinarnego Zespołu Badawczego. Dlatego wielkim zaskoczeniem dla mnie był fakt, że pierwsze głosy krytyki przygotowywanego projektu ustawy o ochotniczych strażach pożarnych pochodziły z Zarządu Głównego ZOSP RP. Uważam również, że tak ważny akt prawny jest długo oczekiwany przez czynnych i byłych członków OSP.

Wykaz aktów prawnych

Ustawa z dnia 1934 r. o ochronie przed pożarami i innymi klęskami (Dz. U. Nr 41, poz. 365).

Ustawa z dnia 12 czerwca 1975 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. Nr 20, poz. 106).

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 88, poz. 400).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. Nr 94, poz. 808).